

ideas was conducted, the logic of their focus was outlined and educational and upbringing concepts of the end of the XX – the beginning of the XXI century are classified according to their public, ideological and pedagogical orientation.

New educational strategies reflect new views on education: tendency of ideological-political influence that was popular in the end of the XX century is in the past; education became first of all cultural-historical value; gradually knowledge approaches are changed by educational; the main became subject-subject relations; the main principal orientations instead of classical formal general “harmonious development of the personality” became cultural growth and development of the personality; priorities are common to mankind values with orientation on national culture. The main characteristics that differ old educational models from present ones are: deideologization of education – independence from political doctrine, ideology and political pressure, personal orientation of education – dependence of goals, content and methods from needs and interest of pupils, democracy and humanism in relations between teacher and pupil. Modern concepts of education are based on the new scientific grounds, reflect new views on education as a cultural-historical value, priority in social education. Perspective pedagogical ideas of the moral personality upbringing, enabling its implementation into the native education under the new conditions are concretized.

Key words: *idea, education, moral, morality, moral personality, moral education, concept, program, socially and personally oriented approaches, communist system of education, national system of education.*

УДК 7.032(38):7.092

Сергій Лазоренко

ORCID ID 0000-0001-6493-8514

Микола Чхайло

ORCID ID 0000-0002-4553-2364

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Вікторія Романова

ORCID ID 0000-0002-5717-1826

Сумський державний університет
DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/238-247

ДАВНЬОГРЕЦЬКА АГОНІСТИКА В МИСТЕЦТВІ

Матеріал статті надає інформацію про змагання й конкурентну боротьбу між античними представниками культури і мистецтва. Одними з головних принципів існування давньогрецької культури були агони. Уся система спортивних змагань, і не тільки, давньої Греції носила назву агоністика – (грец. agonisticos) здатність до боротьби. Стародавні елліни виокремлювали три види суперництва: у спортивних змаганнях, у перегонах квадриг (колісниць) і скачках та в мистецьких конкурсах. Агоністика для греків була головним елементом буття і культури, який надавав можливість реалізувати життєвий потенціал кожного вільного мешканця ойкумени, і в такий спосіб гучно заявити про себе на всю країну, трохи наблизитися до отецьких божеств, на честь яких елліни демонстрували свою майстерність у різних видах атлетики та творчих конкурсах.

Ключові слова: *агоністика, агон, антична Греція, культура, мистецтво, панегерії.*

Постановка проблеми. Уперше на змагальний феномен у мистецтві звернув увагу швейцарський професор, історик європейської культури й

мистецтва Якоб Буркхард і застосував термін «агон» щодо античних батлів між художниками, скульпторами, поетами та ін., у своїй роботі «Історія грецької культури», яка була написана в 1898–1902 роках. Книга вийшла друком через п'ять років після смерті науковця. Це зробили його рідні та учні, які з текстів однойменного лекційного курсу Якоба Буркхарда видали науковий фоліант. Щоб посісти гідне місце серед наукових видань щодо античної грецької культури, буркхардівській «Історії...» ще треба було пережити велику кількість критики. Але робота швейцарського науковця вистояла й зайняла гідне місце серед історичних робіт, які розкривають особливості давньогрецької культури.

В основі давньогрецької і давньоримської агоністики лежить термін «агон» – змагальний елемент, ігри під час релігійних (панегерій) і політичних (у Римі) святкувань. У греків Агон персоніфікувався як змагальний захід. У Олімпії статуя Агону зображала атлета з гантелями в руках. У римлян агони лягли в основу заходів, що отримали назву «Агоналії». Саме останні започаткував другий римський цар Нума Помпілій (715–673 рр. до н.е.). Агоналії проходили декілька разів протягом року з нагоди ушанувань отецьких божеств з римського пантеону. На честь Януса – 9 січня, 20 травня та 10 грудня; 17 березня відбувалися святкові ігри бога війни Марса; 21 травня здійснювалися містерії бога підземного царства – Вейовіса; а 11 грудня – день, коли вшановувалися місцеві божества, покровителі римських міст. Агоналії ще раз підтверджують неабиякий вплив грецької культури на римську і не тільки [2].

Аналіз актуальних досліджень. Принцип змагальності греками й римлянами найкраще все ж таки був реалізований у вигляді спортивних змагань, ідеї ігор, що прославляють богів, ігор, де перемагають найкращі, найталановитіші та найзавзятіші. Про це ми можемо дізнатися з публікацій сучасних науковців Володимира Платонова, Марії Булатової, Сергія Бубки, Володимира Гончаренка, Ігоря Іванія, Оксани Гречанюк та ін.

Але ж агоністичний елемент був лейтмотивом не тільки в атлетичі, він проник в усі сторони грецької і римської культур, ураховуючи театр, музику, освіту, мистецтво та архітектуру. То ж у даній статті ми зробили спробу більш детально надати читачам інформацію про змагання античних філософів, художників, скульпторів, поетів та музикантів.

Метою проведеного наукового пошуку, було узагальнення інформації за результатами аналізу науково-методичної літератури, доповнення й розширення повноти знань про мистецьку і культурну агоністику античної Еллади та її вплив на цивілізації, з якими контактувала тогочасна Греція.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі задачі:

– з аналізу науково-методичної літератури виокремити обсяг інформації та конкретні відомості про конкурси митців та науковців стародавньої Греції;

– систематизувати виокремлену інформацію в загальний реєстр агоністики античних часів;

– довести вплив давньогрецької культурної агоністики на цивілізації Македонії, Риму та Північного Причорномор'я.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення науково-методичної літератури з проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Відомий римський історик Пліній Старший, авторитетна думка якого не підлягає сумніву, цікавився, окрім історичних пошуків, особливостями виникнення грецького живопису. У своїй «Природничій історії» автор зберіг для нащадків відомості про перших художників, скульпторів та їхніх покровителів, адже мистецтво вимагає коштів. А головне, що історик описав твори античних майстрів, які надихали на творчість майстрів Римської доби та епохи Ренесансу. Однією з характерних рис тексту 35-ї та 36-ї книг «Історії...» можна вважати опис суперництва між античними майстрами, які змагалися в найменших нюансах тонкощів свого ремесла [1].

Пліній Старший доводить до нашого відома опис «змагального поєдинку», який трапився в Афінах середини V століття до н.е. між двома видатними живописцями часів античної епохи – Зевксидом і Паррасієм. Згідно з Плінієм, Зевксид намалював на стіні будівлі виноградне гроно. І відкривши полотнище, яке затуляло його малюнок, він змусив глядачів приголомшено зітхнути, настільки зображення було реалістичним, що навіть птахи злетілись склювати виноградні ягоди. Потім Зевксид звернувся до опонента і попросив Паррасія продемонструвати його шедевр. «Чим ти мене можеш здивувати?», «Скоріше відкривай полотнище!» – промовив Зевксид. «Не можу» – відповів візаві – «Воно в мене намальоване». Так, два великих майстри підтвердили високе власне реноме й продемонстрували відвертість змагального духу. І все ж таки власну поразку визнав Зевксид: «Я зміг обманути очі птахів, а ти – очі живописця» – сказав він Паррасію. Хотілося б також зазначити, що в подальшому процвітання обох майстрів агон не відіграв негативної ролі. За словами Плінія Старшого, і Зевксид, і Паррасій продовжували творити свої шедеври, незалежно один від одного, адже в кожного з них були свої впливові покровителі, власні замовники, для яких художники малювали картини [1].

Також не менш видовищним і популярним у стародавній Греції виявилось художнє змагання між Апеллесом і Протогеном – двох талановитих живописців IV століття до н.е. Перший із них народився на острові Кос і був власним художником Олександра Македонського. Другий – працював на острові Родос і присвятив живопису все своє свідоме життя. Відомо, що Протоген весь час працював у власній майстерні й не марнував дорогоцінний час на інші виключення. Художник навіть працював над черговим шедевром під час облоги Родоса македонським правителем

Деметрієм I Поліоректом 305–304 років до н.е. Не облишив він роботу й тоді, коли поряд із його будинком розмістився ворожий загін. «Війни тимчасові, мистецтво вічне» – висловлювався художник. Трапилося так, що саме Апеллес зробив творчість свого конкурента відомим у сприйнятті власних земляків. Апеллес заплатив 50 таланів за декілька робіт Протогена, що на той час становило величезні кошти. І цим самим спонукав мешканців острова по-іншому подивитися на творіння рук їхнього співвітчизника, у яких родосці не вбачали естетики взагалі.

Знайомство між метрами живопису античної Еллади описує прекрасна легенда, яку зберіг для нас Пліній Старший. Коли Апеллес завітав до будинку Протогена, останнього не виявилось вдома. У майстерні він побачив лише дошку для майбутнього шедеву. Апеллес взяв пензля й намалював на дошці тонесеньку лінію. Не дочекавшись власника будинку, художник пішов у своїх справах. Коли повернувся Протоген, то дізнався від служниці, що за його відсутності до майстерні завітав якийсь незнайомец, але хто власне, вона не знала. Зайшовши до власної майстерні і звернувши увагу на дошку, Протоген одразу зрозумів, хто був його гостем. Він поміркував, а потім взяв пензля і провів іншу лінію, іще тоншу, прямісінько на лінії, яку намалював Апеллес. А потім пішов прогулюватися рідним містом. Поки Протоген був відсутнім, до його оселі знову завітав Апеллес і в першу чергу звернув увагу на дошку. А потім взяв пензля і намалював третю лінію, нею він розділив дві попередньо намальовані, причому ця лінія була настільки досконалою і витонченою, що могла вважатися, на думку Плінія Старшого, вершиною живописної майстерності. Протоген, прийшовши надвечір додому, виявив нову лінію й визнав, що Апеллес більш майстерніший живописець, аніж він сам. До речі, дошка, на якій змагалися два майстри-художники була знаною в античному світі і вважалася оригінальним артефактом. За інформацією Плінія, довгий час зберігалася у вічному місті, безпосередньо в палаці імператора Тита. І не дивно, що пожежа, яка виникла в палаці, знищила славнозвісну річ, адже вогонь у ті часи знищив величезну кількість історичних артефактів. Того ж самого Зевса Олімпійського, який був персоніфікацією найвеличніших агонів у стародавньому світі в його святилищі [1, 3].

Окрім художніх протистоянь, з історії стародавньої Греції ми дізнаємося і про змагання письменників (поетів і драматургів), хорів, що співали так звану хорову лірику, акторів та ін. Перші Афініські агони серед трагічних поетів пройшов 534 року до н.е. Літературний агон – своєрідне діалогічне змагання між дійовими особами літературного твору, завдяки якому розкривається ідейний зміст еллінської трагедії чи комедії. У якості прикладу можна продемонструвати суперечку між Есхілом та Еврипідом у комедії Арістофана «Жаби» (405 рік до н.е.). Загалом же в комедіях грецьких письменників діалогічне суперництво розпочинається в текстовій частині, яка розпочинається одразу за пародом (хорова пісня в давньогрецькому театрі) й

полягає у спорі дійових осіб, у якому перемагає той герой, який висловлює точку зору автора, суспільну мораль, гуманістичні та патріотичні ідеали тощо. Так, у Арістофана у «Хмарах» (поставлена на великих Діонісіях 423 року до н.е.) вирішується конфлікт між Правдою і Кривдою, в «Осах» (поставлена на Ленеях 422 року до н.е.) – конфлікт між Бделикленом і Філокленом гостро критикує афінську систему судочинства. До речі, Арістофанівські комедії «Оси» і «Попереднє змагання» посіли перше та друге місця, відповідно, на вказаних змаганнях, а комедія «Посли» – поета Левкона – третє. Агон у комедії – це композиційний центр, у який стягується смисловий зміст комедії, що відбиває інтенсивну динамічність і протиріччя життя [1, 3].

Комедія – жанр, доведений давньогрецькими поетами Кратіном, Арістофаном та Евполідом до досконалості. Зазначені поети за своє життя написали велику кількість творів, які неодноразово приносили своїм авторам перемоги на різних мистецьких агонах. Кратін народився та все життя прожив в Афінах. Вперше він переміг на Діонісіях у 450 році до н.е. з комедією «Пляшка». Оригінал цієї комедії не зберігся, проте відомо щодо сюжету твору. В основній частині була представлена суперечка між Комедією та Мефою (Пиятика). Загалом Кратін 6 разів перемагав на Діонісіях. Крім того, Кратін перемагав також на Ленеях. Перший його успіх на цих іграх датований 430 роком до н. е. Сюжети він брав із суспільного життя античних греків, додавав до них критику політичних діячів. Всього Кратін написав 21 комедію. Манеру Крат Арістофан порівнював з бурхливим потоком. Стародавні критики відзначали велику силу сатиричного таланту і вважали спадкоємцем Архілоха.

Евполід народився й прожив усе своє життя в Афінах. Є дані, що вперше він взяв участь в агонах як комедіограф у 429 році або ж 428 році до н.е. Всього він написав 14 комедій і 7 разів здобував першу нагороду на мистецьких конкурсах. Найвідомішими його творами є комедії «Міста», де надавалася шана грецьким містам вірним союзу з Афінами та висміювалися відступники, а також комедія «Деми», де на противагу тогочасним демагогам, для врятування від бід війни визивалися з потойбіччя видатні політичні діячі минулого – Солон, Мільтіад, Арістід та ін. Також Евполід у своїх творах жорстко нападав на Аспазію, дружину Перикла, Клеона, Гіпербола, Алквіада, софістів, Сократа. Деякий час він товаришував із Арістофаном і навіть допомагав йому з комедією «Вершники». Утім через деякий час вони посварилися через якесь літературне питання й почали нападати один на одного у своїх творах [3].

На Ленеях 425 року до н.е. всім трьом майстрам рими прийшлося зустрітися в очному суперництві, у якому переміг Арістофан з комедією «Ахарняни», другу нагороду було присуджено комедії Кратіна «Люди, які потрапили в бурю», третя – комедії Евполіда «Новий місяць».

Змагалися поміж собою і три найвідоміші, найвизначніші трагічні поети класичної Греції Софокл, Есхіл та Еврипід. Коли Софоклу було 16 років, він співав у хорі гімни на честь перемоги греків при Саламіні. Тому в біографіях трьох еллінських трагіків є таке красиве місце: Есхіл при Саламіні бився, Софокл Саламін прославляв, Еврипід – якраз у той час народився. Отже, дитинство і юність Софокла прийшли на той час, коли все було сповнене враженнями від блискучої перемоги на період найвищого розквіту Афінської демократії. 27-річним Софокл переміг Есхіла на Великих Діонісіях, після чого той залишив Афіни й відбув до Сицилії. А в 441 році до н.е. – сам був переможений Еврипідом. Дванадцятьма роками раніше (468 року до н.е.) Софокл уперше взяв участь у театральних святах і здобув перший приз, перевершивши свого великого попередника Есхіла. Змагання двох настільки визначних поетів викликало в публіці живе зацікавлення, з цього моменту й до самої смерті Софокл залишався найпопулярнішим із афінських драматургів: більше 20 разів він ставав у змаганні першим, багато разів другим і ніколи не посідав третього місця (учасників було завжди троє). Не було йому рівних і за обсягом написаного: вважається, що Софоклу належало 123 драми. Софокл мав успіх не тільки як драматург, а й був взагалі популярною особою в Стародавніх Афінах.

Уперше Есхіл-драматург виступив у 500 році до н.е. та лише через 16 років Фортуна всміхнулася йому – він переміг у традиційних змаганнях драматургів на Великих Діонісіях. І шістнадцятирічна робота над собою не минула даремно: Есхіл ще 12 разів посідав перше місце в цих змаганнях.

Є відомості, що Еврипід почав працювати над трагедіями вже у вісімнадцятирічному віці, але в змаганні драматургів він уперше взяв участь лише в 455 році до н.е., коли йому було близько тридцяти років. У цьому змаганні драматург посів лише третє місце. За все життя йому вдалося здобути лише п'ять перемог (останню – посмертно). Еврипід, на відміну від Есхіла та Софокла, сам на сцені не виступав, а також, порушуючи традиції, не писав музику до своїх творів, доручаючи цю справу фахівцям [3].

Не залишили поза увагою мистецькі агони й організатори ігор на честь Зевса в Олімпійському святилищі. З 96-х Ігор (396 року до н.е.) до програми змагань були включені конкурси вісників та сурмачів. Першими олімпійськими чемпіонами в цих видах стали Тімай із Еліди (вісник) та його земляк Катес (сурмач). Як бачимо, давньогрецьке місто Еліда було не тільки центром підготовки видатних атлетів античного світу, воно ще й готувало переможців мусичних (мистецьких) конкурсів для різних змагань давньогрецької агоністики. А найвідомішим сурмачем-олімпіоніком був Геріодор з Мегари, який десять разів приміряв оливковий вінець чемпіона Олімпійських ігор. Його ім'я було знане в усіх полісах метропольної і колоніальної Греції [4, 5].

Багато спортивних змагань стародавніх часів мали у своїй програмі мистецькі агони: Олімпійські ігри, Діонісії, Ленеї, проте родоначальниками конкурсів, які визначали кращих із людей творчих професій були Піфійські (Піфії) ігри в Дельфах. Піфії відбувалися для уславлення Аполлона, бога сонячного світла, гармонії, покровителя мистецтв та муз, бога, який оголошував людям волю самого Зевса-Громовержця. Грецька міфологія пов'язує започаткування агонів із подвигом самого Аполлона, після перемоги бога над змієм Піфоном він з нагоди цього організовує в Дельфах змагання [7]. Згодом до імені Аполлона додається епітет «Піфійський». Офіційної дати перших ігор у Дельфах не існує, VI століття до н.е. вважається початком історії агонів на честь Аполлона. Спочатку Піфії визначали кращого майстра гри на національному грецькому музичному інструменті – кіфарі. А з 590 року до н.е. до зазначеного конкурсу додаються агони співаків під гру флейти, безпосередньо флейтистів, гімнастичні і змагання колісниць. Як саме проходили ігри, розповів нам Аристотель. Піфії тривали від шести до восьми днів і розпочиналися театралізованою постановою, яка відтворювала славетну перемогу Аполлона над змієм. Під час театралізованої вистави у храмі самого бога робилися принесення святкових офір і узливання на віттар молодого вина. На четвертий день після святкових церемоній розпочиналися безпосередньо змагання. У дельфійському театрі проводилися музичні й театральні агони, а на стадіоні – атлетичні змагання. Програма мистецьких фестивалів охоплювала такі види: гімни богу Аполлону, змагання флейтистів та кіфаристів зі співом та без, театральні й танцювальні агони, виставки-продажі на центральній агорі продукції художників, філософські протистояння. До речі, до Дельф приїздили, щоб взяти участь в агонах сім філософів-мудреців, імена яких були на вустах у всіх жителів тогочасної Еллади і які жили в VII–VI століттях до н.е. Філософи-мудреці викладали свої думки у стислих образних висловах, або гномах. Склад «Семи мудреців» у різних джерелах змінюється, додатково ж він налічує 17 імен у різних комбінаціях. Проте перший список мудреців навів Платон у своєму діалозі «Протагор» (4 столітті до н.е.): Піттак з Мітіліні, що на острові Лесбос, Солон Афінський, Біант Приєнський, Фалес Мілетський, Клеовул з Лінда, що на острові Родос, Місон Хенейський, Хілон зі Спарти. Лише перші чотири філософа зі списку Платона не виключалися з нього жодного разу, комбінації трьох останніх прізвищ весь час змінювалися. Гімни й оди переможцям Дельфійських агонів писав також відомий на всю ойкумену поет Піндар. Піфійські ігри проіснували аж до 394 року н.е. й завершилася їхня історія із забороною культу Аполлона та з закриттям храму в Дельфах.

Слід також зазначити, що греки інтелектуальної і творчої праці не цуралися змагатися і в атлетичних агонах. Також беззаперечним фактом є

дворазове чемпіонство з боротьби на Олімпійських іграх античних часів відомого філософа Платона.

Після експансії греків на береги Понту Евксинського мистецькі агони набувають неабиякої популярності і в полісах-колоніях. В античному театрі міст Північного Причорномор'я література, музика й танці були нероздільні: під час усіх вистав, хор із інструментальним супроводом виконував роль коментатора подій, що відбувалася на сцені. У театрах відбувалися не лише вистави, а й концерти, а за римських часів – ігри гладіаторів. Античні автори згадують, що в Боспорі виступав запрошений з Еллади відомий співак і кіфаред Арістонік. Як і в самій Греції, у містах-колоніях під час різних видовищ, свят, спортивних ігор проводилися агони – художні змагання хорів, музикантів, танцюристів. Наприклад, збереглася згадка про змагання в танцях зі співом на майданах Херсонеса. Під час розкопок на території північнопричорноморських міст було знайдено амфори, якими нагороджували переможців у змаганнях із кулачного бою, бігу та гри на кіфарі. Перераховані вище факти указують на синкретичні зв'язки колоній із метрополією й потужний вплив Еллади на її заморські території [6].

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Результати наукового пошуку та аналізу науково-методичної літератури дають нам такі результати. Мусичні агони у стародавній Греції починають культивуватися з початку VI століття до н.е. й доволі швидко отримують прописку у програмі агоністичних свят, наприклад, Діонісії, Ленеї, Олімпійські ігри; найбільшій популярності мистецькі конкурси отримали на фестивалях Аполлона в Дельфах. До програми мистецьких конкурсів входили конкурси, у яких визначалися найкращі та найталановитіші музиканти, художники, поети, комедіанти, танцюристи, не стояли осторонь і науковці. Античні філософи через участь у таких змаганнях доводили до людського розуміння свої політичні, соціальні та гуманістичні думки. Тож мистецькі агони за часів розквіту античної агоністики займали особливе місце, нічим не поступаючись атлетичним змаганням, конкуренція між естетикою, культурою та мистецтвом була такою ж видовищною, як і демонстрація сили, швидкості, витривалості, спритності, гнучкості й координації. Мистецькі агони були популярними не тільки в метропольній Греції, їх слава лунала також теренами колонізованих еллінами земель, що підтверджує участь скіфського філософа Анахарсіса у Дельфійських іграх.

Християнська теософія була головною причиною занепаду й занедбання старогрецької агоністики. Але це стосується лише однієї її дефініції – атлетичних змагань. Мистецькі агони продовжували ще довго жити у творах відомих художників та скульпторів середньовіччя. Культ античної тілесності, як основний мотив творчості давньогрецьких майстрів, продовжив своє життя у скульптурах Мікеланджело Буонарроті, Джованні

Лоренцо Берніні, Огюста Родена, Антоніо Канови; картинах Мікеланджело да Караваджо, Рафаеля Санті, П'єтро да Кортона, Пітера Пауля Рубенса та ін.

Перспективою подальшого наукового пошуку має стати впровадження одержаної інформації про мистецькі агони античної Еллади до лекційного курсу навчальних дисципліни «Олімпійський спорт» та «Філософія спорту».

ЛІТЕРАТУРА

1. Античная философия : Энциклопедический словарь. – М. : Прогресс-Традиция, 2008. – 896 с.
2. Гаспаров М. Л. Занимательная Греция : Рассказы о древнегреческой культуре / М. Л. Гаспаров. – М. : Новое литературное обозрение, 2000. – 384 с.
3. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры / М. М. Булатова, С. Н. Бубка. – К. : Олимп.л-ра, 2012. – 408 с. – ил.
4. Куринной И. И. Игры угодные богам / И. И. Куринной. – М. : Астрель : АСТ ; Владимир: ВКТ, 2010. – 318 с.
5. Олимпийский спорт : в 2 т. / В. Н. Платонов, М. М. Булатова, С. Н. Бубка [и др.] ; под общ. ред. В. Н. Платонова. – К. : Олимп.л-ра, 2009. – Т. 1. – 736 с. : ил. – Библиогр. : С. 730–735.
6. Скржинська М. В. Античні свята в містах Північного Причорномор'я / Марина Скржинська. – К. : Наш час, 2011. – 303 с. : іл. – (Невідома Україна). – Бібліогр. : С. 299–301.
7. Словник античної міфології / уклад. І. Я. Козовик, О. Д. Пономарів ; вступ. стаття А. О. Білецького ; відп. ред. А. О. Білецький. – 2-е вид. – К. : Наук, думка, 1989. – 240 с.

REFERENCES

1. *Antichnaia filosofii: Entsiklopedicheskii slovar [Ancient philosophy: Encyclopedic dictionary]* (2008). M.: Prohress-Traditsiia.
2. Hasparov, M. L. (2000). *Zanimatelnaia Hretsii: Rasskazy o drevnehrecheskoi kulture [Entertaining Greece: the Stories of the ancient Greek culture]*. M.: Novoie literaturnoie obozreniie.
3. Bulatova, M. M., Bubka, S. N. (Eds.) (2012). *Kulturnoie naslediie Drevnei Hretsii i Olimpiiskii ihry [Cultural heritage of Ancient Greece and the Olympics]*. K.: Olymp. l-ra.
4. Kurinnoi, Y. Y. (2010). *Ihry uhodnyie boham [Games pleasing to the gods]*. M.: Astrel: AST; Vladimir: VKT.
5. Platonov, V. N., Bulatova, M. M., Bubka S. N. (Eds.) (2009). *Olimpiiskii sport [Olympic sports]*. T. 1. K.: Olymp. l-ra.
6. Skrzhyńska, M. V. (2011). *Antychni sviata v mistakh Pivnichnoho Prychornomoria [Antique festivals in the cities of the Northern black sea]*. K.: Nash chas. (Nevidoma Ukraina).
7. Biletskyi, A. O. (Ed.) (1989). *Slovnyk antychnoi mifolohii [Dictionary of classical mythology]*. K.: Nauk. dumka.

РЕЗЮМЕ

Лазоренко Сергей, Чхайло Николай, Романова Виктория. Древнегреческая агонистика в искусстве.

Материал статьи представляет информацию о соревнованиях и конкурентной борьбе между античными представителями культуры и искусства. Одними из главных принципов существования древнегреческой культуры были агоны. Вся система спортивных соревнований, и не только, древней Греции носила название агонистика – (греч. *agonisticos*) – способность к борьбе. Древние греки выделяли три вида соперничества: это спортивные (атлетические) соревнования, это гонки квадриг (колесниц) и скачки, и последние – это художественные конкурсы. Агонистика для

греков была главным элементом бытия и культуры, который предоставлял возможность реализовать жизненный потенциал каждого свободного жителя ойкумены, и таким образом громко заявить о себе на всю страну, немного приблизиться к богам-покровителям, в честь которых эллины демонстрировали свое мастерство в различных видах атлетики и творческих конкурсах.

Ключевые слова: агонистика, агон, античная Греция, культура, искусство, панегерию.

SUMMARY

Lazorenko Sergii, Chkhailo Mykola, Romanova Viktoriia. Agonistics in ancient Greek art.

The article gives information about the competition between ancient culture and art. One of the main principles of the existence of ancient Greek culture was agony. The whole system of sports competitions, and not only, of ancient Greece was called agonistics (from greek agonisticos) the ability to fight. The ancient Greeks identified three types of competitions: in sports, in racing quadrigas (chariots) and horse races and in art contests. Agonistics for the Greeks was the main element of life and culture, which provided the opportunity to realize the life potential of every free citizen of the world, and in this way to assert themselves all over the country, come closer to the parents deities, in whose honor the Greeks demonstrated their skills in various types of athletics and competitions. Agonistics is a desire for self-claiming victories that would have required the Greeks, constantly and purposefully to train not only physical qualities, but also the skill of the art brush, sculptors the stack and the ability to write outstanding hymns, odes, poems and tragedies.

In other words, competitive activity has been an integral part of the existence of the ancient Greeks; it affected all aspects of Greek life: education, culture, art, architecture, etc. In later history, we celebrate the influence of art Agonistics on the culture of Macedonia, Rome and the Greek colonies of the Northern black sea.

For the first time to the competitive phenomenon in art drew attention Swiss Professor Jakob Burckhardt who applied the term "agon" in relation to antique battle between artists, sculptors, poets and others, in his work "Greek cultural history", written in 1898–1902.

Artistic agony continued for a long time to live in the works of the famous painters and sculptors of the middle ages. The ancient cult of physicality as the main motive of creativity of Greek craftsmen, continued his life in the sculptures of Michelangelo, Giovanni Lorenzo Bernini, Auguste Rodin, Antonio Canova; paintings of Michelangelo da Caravaggio, Raphael, Pietro da Cortona, Peter Paul Rubens and others.

The prospect of further research should be the introduction of the information obtained about the artistic agony of ancient Greece to the lecture course of the disciplines "Olympic sport" and "Philosophy of sport".

Key words: agonistics, agon, ancient Greeks, culture, art, paneherii.

УДК 371.372. 002

Ольга Лобова

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7028-043X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.02/247-258

ЗМІСТ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Метою статті є теоретичне обґрунтування структури й чинників відбору змісту загальної музичної освіти як фактору формування музичної культури